

อัปเดตการป้องกันมะเร็งปากมดลูก

ผศ.พญ.พิริยา นฤชตรพิชัย

มะเร็งปากมดลูกพบเป็นอันดับสองรองจากมะเร็งเต้านม รู้หรือไม่ว่าทุกๆ วันเราจะพบผู้เสียชีวิตจากโรคนี้นี้ประมาณ 14 คน และผู้ป่วยรายใหม่ 24 คน มักเป็นผู้หญิงวัยทำงานอายุช่วง 35-44 ปี โรคนี้อาจเกิดจากการติดเชื้อไวรัส Human Papilloma Virus (HPV) ซึ่งติดต่อทางเพศสัมพันธ์ เชื้อเอชพีวีมีมากกว่า 100 สายพันธุ์ โดยแบ่งเป็นสายพันธุ์ที่มีความเสี่ยงสูงที่ก่อให้เกิดมะเร็ง ได้แก่ สายพันธุ์ 16, 18, 31, 33, 35, 45, 52, 58 และสายพันธุ์ความเสี่ยงต่ำที่ก่อให้เกิดหูดหงอนไก่ ได้แก่ สายพันธุ์ 6, 11 เป็นต้น ไวรัสนี้สามารถก่อให้เกิดโรครังในผู้ชายและผู้หญิง เป็นสาเหตุของมะเร็งปากมดลูก มะเร็งช่องคลอด มะเร็งปากช่องคลอด มะเร็งอวัยวะเพศชาย มะเร็งทวารหนัก และมะเร็งช่องปากและลำคอ

เชื้อ HPV ติดได้ง่ายผ่านการสัมผัส เช่น เพศสัมพันธ์ หรือการสัมผัสที่รุนแรงบริเวณอวัยวะเพศ โดยผู้ชายและผู้หญิงจะเคยได้รับเชื้อในช่วงใดช่วงหนึ่งของชีวิต แต่ส่วนมากร่างกายจะกำจัดเชื้อไปได้ภายใน 2 ปี แต่ถ้ากำจัดไม่ได้จะทำให้เกิดการกลายเป็นมะเร็งได้ในอนาคต เชื้ออาจซ่อนอยู่นาน 10 ปี โดยไม่แสดงอาการใดๆ จะแสดงอาการเมื่อเป็นระยะลุกลามแล้ว ยังพบว่าเมื่ออายุมากขึ้นร่างกายกำจัดเชื้อได้น้อยลง ส่งผลให้ติดเชื้อถาวรและพัฒนาไปเป็นมะเร็งได้มากยิ่งขึ้น

การป้องกันมะเร็งปากมดลูกอย่างง่าย ๆ ด้วยสองขั้นตอนควบคู่กันคือ

1. การฉีดวัคซีนป้องกันมะเร็งปากมดลูก เดิมเรามีวัคซีนชนิด 2 (16,18) และ 4 สายพันธุ์ (6, 11, 16, 18) ตั้งแต่เริ่มฉีด HPV vaccine ในสตรีทั่วไป ตั้งแต่ปี ค.ศ.2006 พบว่าปัจจุบันความชุกของการติดเชื้อ HPV 16/18 ลดลงไปถึง 90% abnormal cytology ลดลงไปถึง 50% และรอยโรคก่อนมะเร็งลดลงไปมากกว่า 85% ในปัจจุบันมีวัคซีนตัวใหม่ชนิด 9 สายพันธุ์ (6, 11, 16, 18, 31,33, 45, 52, 58) ซึ่งครอบคลุมเชื้อ HPV ที่ทำให้เกิดมะเร็งปากมดลูกเกือบ 100%
2. การตรวจคัดกรองด้วยวิธีแป็ปสเมียร์ หรือตรวจหาเชื้อ HPV เป็นประจำตามข้อแนะนำ

คำถามที่พบบ่อยเกี่ยวกับ HPV vaccine

- วัคซีนดีจริงไหม : วัคซีนมีประสิทธิภาพมากกว่า 90% (สายพันธุ์ที่บรรจุในวัคซีน) ปลอดภัย ไม่ก่อให้เกิดโรค เพราะไม่ใช่เชื้อที่มีชีวิต แต่ได้จากการสังเคราะห์เลียนแบบเชื้อ ประสบการณ์ใช้ทั่วโลก 270 ล้านเข็ม
- อายุเท่าไรที่เหมาะสม : ก่อนอายุ 15 ปี ใช้เพียง 2 เข็ม (ฉีดที่ 0, 6-12 เดือน)
ผู้ชายอายุ 16-26 ปี และผู้หญิงอายุ 16-45 ปี (ฉีดที่ 0, 1-2 และ 6 เดือน)

- เคยมีเพศสัมพันธ์แล้วแต่คิดว่าฉีดไม่ได้แล้วหรือ : ยังคงมีประโยชน์แต่น้อยกว่าผู้ที่ยังไม่เคยมี เนื่องจากอาจยังไม่ติดเชื้อ แม้จะเคยติดเชื้อก็ยังสามารถป้องกันสายพันธุ์อื่นๆ หรือป้องกันการติดเชื้อซ้ำได้
- จำเป็นต้องตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกก่อนการฉีดวัคซีนหรือไม่ : ไม่จำเป็น ควรแยกเป็น 2 ประเด็น คือ การทำ Pap smear เป็น secondary prevention เพื่อตรวจคัดกรองหารอยโรคเพื่อทำการรักษา ส่วนการฉีด HPV vaccine นั้น เป็น primary prevention เพื่อป้องกันไม่ให้ติดเชื้อ

ในวัยรุ่นที่แข็งแรงดี หากฉีดเข็มแรกก่อนอายุ 15 ปี ให้ฉีด 2 เข็มได้ ที่ 0, 6-12 - การฉีดในเด็กผู้ชายพิจารณาให้ฉีดเฉพาะชนิดสี่สายพันธุ์ ในช่วงอายุ 9-26 ปี ผลข้างเคียงของการฉีดเอชพีวีวัคซีน โดยทั่วไปการฉีดวัคซีนนี้มีความปลอดภัยสูง ไม่พบอาการข้างเคียงชนิดรุนแรง อาจพบอาการข้างเคียง เช่น

1. อาการข้างเคียงบริเวณที่ฉีด เช่น ปวด บวม แดงและคัน ส่วนใหญ่อาการไม่รุนแรง เป็นอยู่ชั่วคราวและหายไปเอง

2. อาการทั่วไป เช่น ไข้ พบประมาณร้อยละ 10 ส่วนใหญ่ไม่รุนแรงและหายไปเอง อาการอื่น ๆ ที่อาจพบได้ เช่น ปวดศีรษะ คลื่นไส้ อาเจียน อ่อนเพลีย และผื่นคันตามตัว อาการเหล่านี้ไม่รุนแรงและหายไปเอง

ข้อควรระวัง ห้ามฉีดในบุคคลที่แพ้ยีสต์ แพ้ขนมปัง หญิงตั้งครรภ์ (หากทราบว่าตั้งครรภ์หลังจากฉีดวัคซีนไปแล้ว ให้มาเริ่มต้นใหม่หลังคลอด แต่ถ้าฉีดไปสองเข็มแล้วให้มาฉีดเข็มสุดท้ายได้ในช่วงหลังคลอด) บุคคลที่มี ภูมิคุ้มกันต่ำ เช่น ให้น้ำเคมีบำบัด (เนื่องจากจะกระตุ้นให้มีภูมิไม่ได้)

การฉีดวัคซีนเอชพีวีเป็นเพียงการป้องกันการเกิดมะเร็งปากมดลูก และประสิทธิภาพยังไม่ถึงร้อยละ 100 ดังนั้นการตรวจคัดกรองมะเร็งปากมดลูกยังคงต้องทำเป็นประจำตามข้อบ่งชี้แม้ว่าจะได้รับการฉีดวัคซีนแล้ว